

Utbildar fattiga fiskare och räddar hela familjer

Den 5 november är som vilken dag som helst för Fatoumata. I dag, liksom fem dagar till per vecka, bär hon på huvudet en del av den fisk som maken och sju andra i hans båt har fångat.

Text och foto ALF BRODIN

VÄSTAFRIKA

Fatoumata är fru till en fiskare i ett polygamt samhälle, Guinea Conakry. Hon gifte sig när hon var 18 år och fick det första av sina två barn samma år. Totalt består nu den utökade familjen av 13 personer, inklusive den äldre generationen, som alla lever av de inkomster som fisket ger. Ännu är ingen av pojkarna gammal nog att följa med till sjöss, men kommer säkert att göra det när den första blir 12.

Fatoumatas familjesituation är relativt lik den som de flesta kvinnor i Västafrika som är gifta med en fiskare har. En befolkning som till 80–90 procent är muslimer.

ATT SJÖFARTSVERKET ÄR på plats beror på att verket har ansvar för uppföljningen av ett projekt i Västafrika. Projektets mål är att förbättra sjösäkerheten och därmed minska fattigdomen bland fiskare. Antalet sjöolyckor är högt och om Fatoumata skulle bli änka förändras familjens situation dramatiskt. Familjen skulle genast ges ett ekonomiskt solidaritetsbidrag, som samlas in från andra fiskare. Av de fem länderna i projektet är det bara Gambia som övervägt ett statsbidrag vid arbetsolyckor.

Som änka skulle Fatoumata, med omtanke om barnen, erbjudas att gifta

En gambisk fiskebåt har kommit in till stranden med sin fångst och lokala uppköpare har bordat båten.

Sjöfartsverket ansvarar för säkerhetsprojekt i Västafrika

om sig med en släkting till sin man Mamadou, till exempel en bror eller en kusin, dock inte i den vertikala blodslinjen. Finns det alternativ är hon även fri att välja någon annan.

Alla som genomfört utbildningen i sjösäkerhet för fiskare får ett certifikat från den auktoriserade myndigheten.

SAMMA DAG, DEN 5 NOVEMBER, håller Fyed och Babacar, båda från Senegal, i delar av den utbildning som organiseras inom FN:s Food and Agriculture Organisation's (FAO) globala program för ökad sjösäkerhet bland fiskare (Safety at Sea for Small Scale Fisheries).

Ansvariga för urvalet av de 15 som utbildas till lokala lärare är den nationella partnern för projektet, ett minis-

terium som är ansvarigt för det hantverksmässiga fisket. Det finns ibland två! Dessa är i sin tur utvalda från de större fiskesamhällena och genomgår här en fem dagars internatutbildning kring sjösäkerhet. Det är tänkt att dessa sedan ska utgöra en kader av företrädare för Safety at Sea lokalt och sprida sina kunskaper.

Med en nivå av analfabetism på minst 90 procent bland de aktiva fiskarna ligger tonvikten på praktiska övningar.

KURSEN INLEDS MED EN kunskapsdel med praktiskt inriktad teori kring sjösäkerhet. Här ingår grundläggande >

Kvinnor och barn i Guinea Conakry gläds åt att deras män och fäder har kommit tillbaka och visar upp en del av fångsten.

» fakta / fiskebåtar

► Ursprungsbåten till en "piroque" är en stock på ungefär sju meter som kunde gröpas ut till att bli 5 dm djup och 6 dm bred. I en övergångsperiod kantades den med plank i överkant för att öka fribordet. Sedan man övergivit det trekantiga seglet och gått över till motordrift byggs den numera med plank.

► Den vanligaste båten i dag är cirka åtta meter lång och knappt två meter bred och gjord för åtta personer. Den är byggd med ca 4 dm breda och 3 cm tjocka plank.

► Båten styrs med ett löst roder i aktern. Inuti båten finns ett uttag för en 15 hk utombordare, 25 hk på de större båtarna.

► Även om båten byggs upp till drygt 20 meter lång och närmare 4 meter bred så är modellen standardbåt i Guinea Conakry, liksom i de fyra grannländerna i projektet; Guinea Bissau, Gambia, Senegal och i Sierra Leone.

► Det är också den typ av båt som ibland kan ses lastad med 100-tals illegala flyktingar ombord på väg mot Kanarieöarna.

» språk och ekonomi

► **Språk:** Som utlänning gör man sig bäst förstådd på engelska i Gambia, spanska (fast helst portugisiska) i Guinea Bissau, franska i Senegal och Guinea Conakry. Lokalt pratas det dock Wollof i Senegal och Gambia, portugisisk creole i Guinea Bissau, Susu in Guinea Conakry och engelsk creole i Sierra Leone.

► Ekonomi:	BNI/invånare [dollar]	Medellivslängd	Invånare	Position 2007
Senegal	820	63 år	2,8 milj	173
Gambia	320	59 år	1,7 milj	186
Guinea Bissau	200	46 år	1,7 milj	205
Guinea Conakry	400	56 år	9,5 milj	187
Sierra Leone	260	42 år	2,6 milj	201
Thailand	7 980	70 år	64,0 milj	100
Sverige	46 060	81 år	9,1 milj	23

Källa: Världsbanken, Key Country Statistics

› kunskaper som att använda kompass, gps, radarreflektor, nödraketer och annat. Under två dagar övar man praktiskt handhavande och stabilitet på plats i en lokal båt, kallad "piroque". En båttyp som kan vara från fyra upp till över 20 meter lång och då ha plats för 16–18 fiskare.

Även om Fatoumatas man bara är en av kanske 15 000 aktiva fiskare i Guinea Conakry är förhoppningen att projektet, genom att skapa utbildare, ska kunna göra skillnad på lång sikt och bidra till ökad medvetenhet och kunskap. Som en del i det finns nu i varje land en komplett sats med utbildningsmaterial: kompass, gps, radarreflektor, spårlykt, ett par typer av livväst, flottör för motorn med mera.

Spårlykt och nödraketer säljs inte i tre av de fem länderna.

ATT INSATSERNA REDAN gjort skillnad i Gambia har man kunnat se i statistiken. Insamlandet av olycksstatistik är en annan del av projektet. Siffrorna är visserligen inofficiella men visar en klar nedgång.

Gambia har kanske blivit "bäst i klassen" på att samarbeta med alla olika organisationer som berörs, som ministerier, fiskeorganisationer, räddningstjänst, flottan, hamnförvaltningar, HIV- och kvinnoorganisationer, Röda korset med flera.

En stor del av framgången ligger i att man lyckats få många av dessa organisationer att samverka för ökad säkerhet. Tidigare skedde allt arbete enskilt.

DET HANTVERKSMÄSSIGA fisket håller på att förlora i status. Man ser fångsterna minska, trots att antalet båtar snarast tycks öka (endast Senegal har registrering). Frågan kring fiskebeståndets storlek är lokalt känslig och påverkas också av många faktorer.

För att öka räckvidden också för de mindre fiskebåtarna har många installerat två frigidit-kassuner ombord. Fiskarna går då till sjöss med den ena kassunen full av is. Denna flyttas sedan över allt eftersom man fångar fisk.

Ju längre fiskaren är till sjöss och ju längre han är från land desto större blir risken att han överraskas av dåligt väder.

Normalt fiskar de små båtarna över dagen, de lite större över natt medan

Brandförsvarets små räddningsbåtar i Gambia. Bakom dem ligger en av tre nya båtar för gränsbevakning som är en gåva från Spanien. Presenningen fick inte avtäckas förrän presidenten invigt båtarna, men det gick att se att de är utrustade med två motorer på 100 hk var.

Marginalerna kan vara små och riskfyllda även vid transporter på land.

» De flesta av de yngre fiskarna har kroppar som nedbantade OS-brottare.

de längre öppna båtarna med "kyl" ombord kan bli borta fyra till fem dagar.

DE FLESTA AV DE YNGRE fiskarna har kroppar som nedbantade OS-brottare. Det är lätt att föreställa sig hur otroligt slitsamt livet är ombord.

Följdaktligen finns det nästan ingen över 40 år som är med ute till sjöss.

Fortsatt finns det således många

fruar, och en stor grupp andra familjemedlemmar i likhet med Fatoumata, som vill se maken återvända från dagens fiske.

För att nå fram till detta gäller att kunskapen sprids till många fiskare. Detta är länder där färdigheterna främst sprids genom muntlig tradition, eller som man säger: när en äldre person dör är det som att bränna ned ett bibliotek. «